

– перегляд законодавчої бази, яка регулює процеси міграції населення тощо.

Висновки

Ринок праці України знаходиться під впливом соціально-економічної ситуації в країні, яка у 2014 році суттєво погіршилася та характеризується скороченням валового внутрішнього продукту, зменшенням обсягів виробництва продукції у промисловості, у будівництві, скороченням капітальних інвестицій, зменшенням обсягів перевезення вантажів підприємствами тощо. Негативні явища, які спостерігаються протягом аналізованого періоду в економіці України, значним чином вплинули на основні тенденції на ринку праці. На сьогодні в даних умовах мають місце негативні демографічні тенденції, дисбаланс та нестабільність законодавчої бази країни, територіальні та професійно-кваліфікаційні диспропорції попиту та пропозиції праці, загострення неформальної зайнятості, невідповідність доходів населення та реальних цін і тарифів, загострення міграційних процесів, зростання безробіття.

Важливими напрямками подальшого дослідження є питання реформування та оптимізації ринку праці України, до яких можна віднести гармонізацію законодавчої бази у контексті соціально-трудова відносин, збалансування попиту та пропозиції праці, вирішення проблеми неформальної зайнятос-

ті, подолання негативних наслідків міграції населення, мінімізація негативних тенденцій безробіття тощо.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 №5067-VI із змінами [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>
2. Ангелко І.В. Неформальна зайнятість населення України в сучасних умовах господарювання / І.В. Ангелко // Соціальна політика. – 2010. – №3. – С. 124–132.
3. Економіка праці та соціально-трудова відносини: [підручник] / А.М. Колот, О.А. Грішнова, О.О. Герасименко та ін.; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. – К.: КНЕУ, 2009. – 711 с.
4. Карпуню І.О. Проблеми сучасного розвитку ринку праці України / І.О. Карпуню, І.В. Колесник // Ефективна економіка. – 2011. – №4.
5. Мазурок П.П. Інституціональні перетворення на ринку праці України в сучасних умовах: [монографія] / П.П. Мазурок, А.Ю. Шахно. – Кривий Ріг: Діонат, 2014. – 200 с.
6. Офіційний сайт Державної міграційної служби України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://dmsu.gov.ua/>
7. Офіційний сайт Державної служби зайнятості України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 336.025

О.В. ПАНУХНИК,
д.е.н., доцент, Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя,
Н.С. ТИМОШУК,
к.е.н., доцент, Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

Вплив фінансового механізму на збалансування економічного розвитку України

У статті висвітлено науково обґрунтовані підходи до поняття фінансового механізму та управління економічними процесами стабільного зростання. Розглянуто шляхи забезпечення сприятливих передумов для економічного та соціального розвитку. Обґрунтовано необхідність визначення фінансових інструментів, що забезпечать досягнення та збалансування економічних індикаторів розвитку країни.

Ключові слова: ринок, фінансовий механізм, фінансові інструменти, рефінансування, економічне зростання.

О.В. ПАНУХНИК,
д.э.н., доцент, Тернопольский национальный технический университет им. Ивана Пулюя,
Н.С. ТИМОШУК,
к.э.н., доцент, Тернопольский национальный технический университет им. Ивана Пулюя

Влияние фінансового механізму на сбалансирование економіческого развития Украины

В статье освещены научно обоснованные подходы к понятию фінансового механізму и управления экономическими процессами устойчивого роста. Рассмотрены пути обеспечения благоприятных условий для экономического и социального развития. Обоснована необходимость определения фінансовых инструментов, которые обеспечат достижение и сбалансирование экономических индикаторов развития страны.

Ключевые слова: рынок, финансовый механізм, фінансовые инструменты, рефінансирование, экономический рост.

О.В. ПАНУХНИК,
doctor of sciences (Economics), associate professor Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University,
N.S. TYMOSHUK,
doctor PhD (Economics), associate professor Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

Influence of financial mechanism on balancing the economic development of Ukraine

The article highlights the science-based approaches to the definition of a financial mechanism and management of economic processes of sustainable growth. The ways of ensuring favorable conditions for economic and social development

is described. The need for determining the financial instruments that will achieve and balance the economic indicators of the state's development is substantiated.

Keywords: market, financial mechanism, financial tools, refinance, economic growth.

Постановка проблеми. У теперішній час нові внутрішні та у знаній мірі зовнішні чинники формування ринкової системи України актуалізують потребу в стабільному економічному зростанні. Існують різні теорії, підходи до вироблення фінансових механізмів економічного зростання, проте немає чітко визначеної парадигми щодо теорії та напрямків формування фінансової політики як основи розвитку.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Суть фінансового механізму і його складових елементів розглядали такі науковці, як І.В. Алексєєв, В.Д. Базилевич [1], Л.О. Баластрик, М.Д. Бедринець [2], І.О. Бланк [3], О.Є. Кузьмін [4], О.Г. Мельник, В.М. Опарін [5], О.О. Порожняк та ін.

Зокрема, В.Д. Базилевич стверджував, що «фінансовий механізм – це сукупність економіко-організаційних та правових форм та методів створення та використання ресурсів з метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, суб'єктів господарювання і населення, в процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту» [1]. За В.М. Опаріним, «фінансовий механізм – це сукупність форм, методів і важелів фінансового впливу на соціально-економічний розвиток суспільства» [5].

Авторами зауважується необхідність врахування сучасних розробок у монетарному регулюванні стану економіки та практичного досвіду розвинених країн при формуванні стратегії центральними банками [4]. Здійснюються спроби математичного опису процесів економічного зростання за допомогою банківських ресурсів.

Високо оцінюючи наукові досягнення з даної проблеми, слід зауважити, що невизначеним залишається питання функціонування фінансового механізму, потребує систематизації та розробки комплексних підходів до визначення складу і сутності його елементів. Крім того, існує об'єктивна необхідність у додатковому дослідженні окремих науково-методичних підходів до оцінювання ефективності механізму управління економічними процесами стабільного зростання.

Мета статті. Дослідити і системно відобразити формування фінансового механізму, який забезпечує регулювання та підтримку процесів розвитку та зростання економіки. Для вирішення поставлених завдань та досягнення мети було використано такі методи наукових досліджень: порівняльного аналізу, систематизації та узагальнення (уточнення категорій фінанси, фінансова політика, фінансовий механізм); теорії раціональних очікувань (для формування підходів до інтегрованої системи інформаційного забезпечення процесу економічного зростання); системного підходу (для комплексного вивчення сукупності чинників впливу на фінансові регуляторні процеси).

Виклад основного матеріалу. Із найбільш відомих визначень поняття «механізм» можна трактувати як комплексність складових елементів комплексної системи, які забезпечують передачу і вироблення певних дій на кожному етапі, забезпечуючи в такий спосіб рух системи за визначеними напрямками [3].

Підприємство або держава як достатньо складні економічні системи повинні виробити фінансову політику і відпо-

відно усвідомити, куди саме потрібно рухатися на кожному проміжку часу, і лише тоді її спробувати реалізувати.

Реалізація етапів фінансової політики може здійснюватися з використанням фінансового механізму. В значній мірі такий механізм є складною системою і впливає на певні сторони господарської діяльності окремих підприємств. Основним напрямом впливу є позиція держави, оскільки вона формує і реалізовує фінансову політику. З іншого боку, підприємства, які забезпечують виробництво валового внутрішнього продукту.

Фінанси і економіка тісно пов'язані між собою. По-перше, при допомозі фінансів здійснюється розподіл створеного ВВП, а розподілити можна тільки те, що вироблено. По-друге, розподільчі відносини формують систему фінансово-економічних інтересів, що впливають на виготовлення продукції, стимулюючи або стримуючи ріст ВВП.

Соціально-економічне зростання покладено в основу розробки та впровадження фінансової політики. Відповідно фінансовий вплив на нього здійснюється через певний фінансовий механізм, в якому відображаються напрями, суть та характер функціонування фінансів [2].

Фінансовий механізм можна розглядати як набір методів формування відносин, які здатні забезпечити оптимальні умови для організаційно-соціального та економічного розвитку [2, 3].

Загалом ринкова економіка базується на поєднанні власної сильної саморегулюючої позиції та державного регулювання відносин суб'єктів господарювання на ринку.

Ринок через механізм ціноутворення, збалансовуючи попит та пропозицію, самостійно визначає розвиток певних галузей, підприємств, координує їхню діяльність щодо виробництва товарів (послуг).

При цьому доцільно назвати найважливіші економічні процеси та взаємозв'язки суб'єктів підприємництва з населенням, що визначають розвиток економіки в цілому, обрати пріоритетні вітчизняні проекти, обґрунтувати їхнє пільгове інвестування, що здатне спричинити розвиток суспільства і забезпечити суттєвий мультиплікативний ефект в економіці.

Цей ефект дозволить державі у значній мірі регулювати попит і пропозицію, підтримувати рівновагу та збалансувати зростання економічних індикаторів.

Окрім саморегулювання ринкової економіки виникає потреба в державному регулюванні економічними процесами та стимулюванні економічного зростання. В іншому випадку недостатній розвиток економіки спричинить до консервації, відставання рівня та якості добробуту народу України порівняно з рівнем розвинених країн.

З метою вирішення існуючих суперечностей та втілення ідей відносно забезпечення збалансованості та стабільності економічного зростання в Україні потрібні систематизація теоретичних положень та формування моделей впливу різного виду інструментів фінансового регулювання. Сюди входять ринкові інструменти, стимули та методи державного регулювання економічними процесами.

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

Система державного регулювання має передбачати не повне регулювання, а спрямування ринкових важелів впливу на досягнення конкретних цілей і реалізацію намічених завдань. При цьому державне регулювання лише доповнює ринкове саморегулювання і аж ніяк не замінює.

Державне регулювання економіки може здійснюватись за допомогою двох способів [4]. Перший – застосування способів планового керівництва, в основу яких покладені адміністративно-командні методи.

Планова економіка до певної міри здатна забезпечити збалансованість і керованість розвитку, проте на досить низьких життєвих рівнях. Другий – передбачає застосування економічних методів керівництва на основі фінансових показників.

Ступінь впливу фінансового механізму у ринковій економіці на різні напрями економічного розвитку характеризується кількісними та якісними аспектами. Кількісний виражається сумою коштів, які виділяються для втілення певних цілей і є первинною основою створення самого механізму. Звичайно, без відповідних кредитів чи інших коштів розв'язати будь-яке питання суспільного розвитку неможливо.

Однак саме виділення коштів не забезпечить розв'язання певного визначеного завдання. Тому необхідно встановити:

- як здійснюється формування ресурсів;
- по яких каналах вони здійснюють рух;
- які форми їх руху;
- на підставі яких умов виділяються та використовуються.

Саме такі характеристики формують якісну визначеність фінансового механізму.

Цим двом сторонам створення фінансового механізму, що базуються на основі руху коштів відповідають певні методи впливу на соціально-економічний розвиток – фінансове забезпечення та фінансове регулювання [4].

Оскільки дані методи узагальнюючі і містять у собі часткові моделі та методи, їх можна виокремити як структурні складові фінансового механізму. Перевага того або іншого методу закладена в основу планування стратегії та тактики фінансової політики країни. Значення фінансового регулювання досить вагоме в тому випадку, якщо ступінь розвитку економіки і суспільства в цілому високий.

Слід зауважити, що фінансове забезпечення характерне для адміністративно-командних систем управління, при яких ресурси виділяються згідно з прийнятими рішеннями адміністративних органів і в такий спосіб формується їх матеріальне забезпечення. В такій ситуації фінансове регулювання підпорядковане завданням створення необхідних фондів і в першу чергу державного бюджету.

Зовсім інший підхід в умовах ринку, оскільки на насамперед виступає фінансове регулювання і саме воно робить ринкові відносини не стихійними, а регульованими. Складові фінансового забезпечення та фінансового регулювання взаємопов'язані між собою. Адже встановлена в певний період підсистема фінансового забезпечення вимагає фінансового регулювання, особливо в теперішній час.

Загалом розвиток економіки неможливий без ефективно-ї фінансової та банківської системи, розвинених фондових ринків у державі. З-поміж фінансових посередників, які є інститутами фінансових ринків, саме найбільш вагомими є банки як за обсягом фінансування суб'єктів економічної під-

системи, так і за ступенем впливу на господарську діяльність окремих суб'єктів та ринкову систему в цілому.

Банки мають можливість найповніше застосовувати фінансовий механізм нагромадження та перерозподілу ресурсів відповідно до ринкових орієнтирів щодо прибутку та можливих ризиків. З цих причин пропонується розглядати державне регулювання економічними процесами за схемою: кредитна емісія НБУ – рефінансування – банківське кредитування.

У сучасних умовах економічне зростання України має характеризуватися рівнем інвестиційно-інноваційної політики із наданням переваг соціальному розвитку.

При цьому важливого значення необхідно надати ранжуванню кредитно-інвестиційних проектів за характеристиками і параметрами їхнього мультиплікативного впливу на економіку з подальшим фінансуванням вибраних проектів банківськими установами на основі цільового пріоритетного рефінансування останніх Національним банком України. Результати фундаментальних досліджень повинні передбачати можливість оцінити (спрогнозувати) результати впливу фінансування (в тому числі й кредитно-емісійного) на збалансованість економіки України.

Фінансування цих проектів за допомогою кредитної емісії здатне сформувати внутрішній повноцінний ринок, забезпечити зайнятість і суттєве зростання доходів населення та суб'єктів підприємництва, використовувати надалі збільшення їх заощаджень як найважливіше джерело для інвестицій.

Слід зауважити, що такий підхід сприятиме національній капіталізації та запобіганню переходу виробничого потенціалу до інших нерезидентів. Водночас важливим є збереження переваг монетарного трансмісійного механізму. Тобто держава в особі НБУ повинна забезпечувати пільгове рефінансування банків, а економічну відповідальність за фінансування певних проектів серед визначених державою пріоритетних програм – нести банки.

Окрім монетарних методів стимулювання економічного зростання потрібно використовувати і інші фінансові інструменти (фіскальне стимулювання та координування місць зростання, регулювання діяльності суб'єктів підприємництва, населення, використання субсидій, трансфертів). Усі інструменти мають бути узгоджені між собою.

У теперішній час особливо актуальним є вивчення можливих джерел фінансування процесу забезпечення та регулювання економічного зростання. Одним із джерел початкового ресурсного забезпечення економічного зростання може застосовуватися трансмісійний механізм, який є більш складним ніж класичний. При класичному монетарному регулюванні економіки ключову роль відіграє облікова ставка НБУ, зміна якої визначає відповідні зміни обсягів рефінансування банків, кредитування ними суб'єктів підприємництва і населення, що обумовлює підприємницьку активність, динаміку попиту та пропозиції в економічній системі та забезпечує темпи зростання економіки держави.

Забезпечення збалансованого економічного зростання пропонується починати не зі зміни облікової ставки НБУ (класичний метод), а із введення пільгової облікової ставки рефінансування банків, які беруть участь у кредитуванні та інвестуванні за пріоритетними національними програмами. Це забезпечить направлене та достатньо визначене збільшення грошової ма-

си в обігу, в тому числі й за рахунок трансформації грошових потоків у процесі інвестиційної мультиплікації. Мультиплікатор підсилює попит в результаті впливу інвестицій на зростання доходу. Цей приріст забезпечить збільшення грошової маси в обігу в економіці, а це, в свою чергу, призведе до зміни відсоткових ставок на фінансовому ринку в цілому. Регулювання грошового обігу при цьому здійснюється не безпосередньо: дисконтна ставка – грошова маса – процентні банківські ставки, а опосередковано: дисконтна ставка з рефінансування в частині пріоритетних національних програм – збільшення грошової маси по цих проектах – зміна банківських відсоткових ставок – коригувальна зміна дисконтної ставки НБУ для рефінансування цілої банківської системи. Такий підхід дозволить ефективніше виявляти можливі джерела фінансування процесу забезпечення та регулювання економічного зростання.

Практичне застосування результатів даного дослідження полягає у можливості сформулювати та достатньо обґрунтувати механізм фінансування нової моделі економічного зростання економіки країни. Відповідно, органи управління матимуть змогу використовувати науково-обґрунтовані підходи до вирішення цієї проблеми.

Висновки

Проаналізовано теоретичні підходи до визначення ролі державного регулювання економікою з урахуванням складних інтеграційних процесів в Україні. Проведено дослідження щодо формування концептуальних засад та фінансового механізму забезпечення стимулювання зростання економіки. Обґрунтовано необхідність розробки інструментів і структури фінансового механізму, який забезпечує регулювання та досягнення економічного зростання в державі на основі сучасних світових наукових досягнень з урахуванням існуючих особливостей. Запропоновано розглядати ступінь впливу державного регулювання економічними процесами че-

рез моделювання трансмісійного механізму (кредитна емісія НБУ – рефінансування – банківське кредитування) та дослідження відповідних процесів генерації банківською системою фінансових ресурсів.

На підставі проведеного дослідження доведено, що забезпечення ефективного стимулювання економічного зростання вимагає нових нестандартних рішень при використанні традиційних фінансових інструментів регулювання, які відображають особливість сформованої ситуації. Для цього пропонується розробка нового трансмісійного механізму, який передбачає паралельне його використання з іншими фінансовими інструментами фінансового регулювання. Надалі доцільно здійснювати додаткові дослідження і виробити математичну модель, яка б відображала зміну основних макро-економічних індикаторів.

Список використаних джерел

1. Бедринець М.Д. Ефективність діяльності суб'єктів підприємництва в сучасних умовах господарювання / Бедринець М.Д. // Бізнес-Інформ. – №4, 2013. – С. 183–190.
2. Бланк І.А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И.А. Бланк. – изд. 2-е, перераб. и доп. – К.: Эльга, Ника-центр, 2006. – 653 с.
3. Кузьмін О.Є. Проблеми фінансово-кредитного регулювання інноваційного розвитку виробничо-господарських структур: Монографія / О.Є. Кузьмін, І.В. Алексєєв, М.К. Колісник / За заг. ред. О.Є. Кузьміна, І.В. Алексєєва. – Львів: Видавництво національного університету «Львівська політехніка», 2007. – 152 с.
4. Опарін В.М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) / В.М. Опарін. – К.: КНЕУ, 2005. – 240 с.
5. Estermann T. The State of University Autonomy in Ukraine: an external analysis/ATHENA Workshop Ukraine/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: URL: http://www.eua.be/Libraries/ATHENA/6_Thomas_Estermann_ATHENA_CW_UA_TE_pres_II_Ukrainian_situation.sflb.ashx. – Назва з екрана.